

Авроната има мезлишъ (думата е за Парижкия конгресъ презъ 1856 г.). Тамъ седемъ краля решили на раитъ да се даде свобода, каквато иматъ гяуритъ въ Австрия. Ако султанътъ това не стори, турцитъ ще бждатъ изнждени въ Анадола“. Върнали се кованлъшкитъ пратеници попарени: скръсватъ ржце на гърди, почти нищо не работятъ, никаква усмивка не показватъ. Въ нѣколко време, денемъ и нощемъ, много турски семейства тихо напускали селото и вече не се връщали. „За насъ вече нѣма животъ, нашето царство се свърши“, думали тѣ загрижени и натжжени. Последни напуснали селото тѣхнитъ главатари *Мимишъ ага* (1860 г.) и *Мустафа* въ 1870 г. Следъ Освобождението нѣкои отъ тѣхъ се явили въ Пчелище да доуредятъ нѣкои нѣща съ имотитъ си.

Народна просвѣта.

Килийно училище. — Следъ църквата подпора на народното съзнание е училището. Кога се явява училище съ просвѣтно-образователна задача въ Пчелище, точно не може да се опредѣли. Въ турско време привилегированитъ раи имали право на църква и метохъ при нея, а метохътъ винаги, освенъ службата си къмъ църквата, ималъ поне една стая за училище, макаръ само за приготвяне на писци, четци, пѣвци и други служби около богослужението. Изучването на черковнитъ букви и пѣнието е първата стѣпка къмъ грамотность. Ето защо, още при първитъ свещеници, които може и да сж дошли отъ други села, или отъ манастири, имало нужда отъ помощници. Затова, преди да дойде свещеникъ *Стоянъ Граматика*, още въ времето на първитъ петъ свещеници, ще да е имало, макаръ и съвсемъ първобитна, килий-училище било при църквата, било въ кѣщи. И това било чисто лична и домашна работа на свещеника. Щомъ свещеникътъ умре, или пъкъ напусне църквата, килията угасва. Ако свещеникътъ не остави за това нѣкаква бележка по книги, следитъ за училищната му работа изчезватъ.

Затова и ние ще приемемъ, че въ Пчелище начало на просвѣтата сжествува отъ свещеникъ *Стоянъ Граматика* (1770 г.).

Този буденъ черковникъ, очевидно любознателенъ и работливъ, като преписалъ Паисевата история, усѣщаль е нужда да я прочете нѣкому или да научи и другитъ да я четатъ. Тѣй се появило училище още преди 1773 година, когато е преписана историята. Отъ тѣзи години до смъртъта си (1805 г.), около 40 години, свещеникъ *Стоянъ* е ималъ време да изучи много ученици и да създаде мѣстна грамотна купчина хора. Така пчелинци, съ основание, иматъ право да почитатъ свещеникъ *Стояна* като пръвъ творецъ и разсадникъ на родна просвѣта. Подиръ него следватъ неговитъ